

szintén a zsidók helyzete iránti érdeklődés hiánya jellemezte. S miután a zsidók máshonnan nem kaptak érdemleges segítséget, saját csekély és egyre apadó erőforrásaikra kellett hagyatkozniuk.²¹⁹

A zsidó ellenállás. Mint több más, a nácik megszállta országban, a zsidó ellenállás Magyarországon is az egyéni és kollektív mentőakciókban merült ki. Ami a fegyveres felkeléseket, szabotázsakciókat, felforgató tevékenységet illeti, a zsidó ellenállásnak és a magyarországi baloldali és haladó erők ellenállási kísérleteinek krónikája között nincs alapvető különbség. Ez az összehasonlítás azonban némiképp igazságtalan a zsidókkal szemben: míg őket üldözték és sok vezetőjüket internálták, addig a tényleges és potenciális magyar antifasiszta erőkre sohasem nehezedett olyan súlyos elnyomás, mint amilyent a zsidóknak kellett átélniük. Sokan közülük gyakorlatilag egészen a felszabadulásig megőrizték mozgásszabadságukat, és viszonylag könnyen hozzájuthattak élelemhez és fegyverekhez.

A magyar zsidók ellenállási tevékenysége a német megszállás után úgyszólván lehetetlenné vált. A gettókba terelt, sárga csillag viselésére kényszerített, mozgási szabadságában korlátozott zsidóság az ellenállásra egyáltalán nem volt felkészülve sem fizikailag, sem pszichológiailag. Nem ismervén a végleges megoldás programját, illúziókat tápláltak fizikai biztonságukat illetően. A náluk tájékozottabb lengyel és szlovák menekültek figyelmeztetéseit és ajánlásait figyelembe sem vették, sőt neveltség tárgyává tették. A zsidó közösség vezetői bíztak abban, hogy Horthy kormánya képes lesz megőrizni az ország szuverenitását, és védelmet fog nyújtani a zsidó közösségnek, következésképp nem hoztak semmiféle óvintézkedést. A megszállás után pedig a tömeges ellenállás – különösen a vidéki közösségeket tekintve – elvesztette szinte minden realitását.

Az egymást gyors ütemben követő zsidóellenes intézkedések; a zsidó közösségek teljes elszigetelődése egymástól és a nem zsidó társadalomtól; a magyar keresztény ellenállás hiánya; a keresztény tömegek passzív, ha ugyan nem ellenséges viszonyulása; a magyar kollaboráns hatóságok buzgó támogatását élvező németek elsőpró túlereje; a szabad világ majdnem konspiratív hallgatása – íme néhány a sok tényező közül, amely a fegyveres zsidó ellenállás ellen hatott.

Mindehhez hozzá kell még venni a gettókban uralkodó körülményeket. A gettók falai között elkülönítve, hermetikusan elzárva a külvilágtól s fegyveres, géppisztolyos, gyakran vérebekekkel ellátott csendőröktől és rendőröktől őrztöten, a zsidók teljesen tehetetlenek voltak. A legtöbb gettó lakosságának túlnyomó részét gyermekek, nők és idősek – jelentős részben betegek vagy rokkantak – alkották, a 20 és 48 év közötti férfiak